

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Таврійський національний університет
ім. В.І. Вернадського

Факультет української філології та українознавства
Кафедра теорії та історії української літератури

"Затверджую"

Ректор ТНУ М.В. Багров

" ____ " _____ 200__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
зі спецкурсу
ДРАМАТУРГІЧНІ ШУКАННЯ
ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Частина третя

Для студентів 5 курсу денної,
6 курсу заочної форм навчання
Спеціальність 7. 030501, 8.030501 – українська мова і література
Освітньо-кваліфікаційний рівень – спеціаліст, магістр
Професійний напрямок підготовки 0305 – філологія

Сімферополь, 2006

Спецкурс “Драматургічні шукання Володимира Винниченка” подає цілісну картину пошуків і здобутків у царині драматургії визначного українського письменника першої половини ХХ ст. П’єси автора розглядаються в контексті всієї його багатогранної творчості, в контексті розвитку модернізму в українській та зарубіжній культурі.

В третій частині матеріалів спецкурсу вміщено навчальну і робочу програми, контрольні питання, тести.

Спецкурс підготовлено за фінансового сприяння Міжнародного фонду “Відродження”.

Рецензенти – доктор філологічних наук, професор І.О.Денисюк,
доктор філологічних наук, професор П.М.Киричок.

Мабуть, немає особливої потреби наголошувати на тому, наскільки актуальною та невідкладною є копійка робота щодо літературознавчого осягнення небуденної та багатогранної спадщини Володимира Винниченка, одного з найбільших українських письменників першої половини ХХ ст., підданого політичній анафемі в радянські часи.

Бурхлива епоха рубежа ХІХ й ХХ століть зумовлює особливе піднесення драматургії й театру в європейській культурі того часу. Вже тоді виникає термін “нова драма”, засвідчуючи, що в цьому роді літератури цілком виразні зміни, характерні для мистецького модернізму. Поняття драматичної дії суттєво розширюється, драматична дія не покривається сумою вчинків, інтригою, зовнішньою динамікою, її криють в собі чи виразно випромінюють думка, настрої, психологічний нюанс...

В.Винниченко, творча вдача якого вельми суголосна експериментальному духові доби, виявив себе блискучим новатором уже в своїх ранніх повістях та оповіданнях. На це звернули увагу Іван Франко і

Леся Українка – автори перших ґрунтовних літературознавчих розправ про творчість початківця. Серед модерних рис Винниченкового стилю вони спостерегли потяг письменника до видового й родового синкретизму, вказали зокрема на специфічну роль елементів драматизму в авторському епічному викладі. Епічний талант В.Винниченка швидко сягає нових граней. З 1911 року один за одним виходять його романи, які знаменують новий етап не лише в його власній творчості, а й в усій українській прозі. Дещо раніше, 1906 року з'являється друком перша п'єса автора “Дисгармонія”. Відтак епічна й драматична галузі творчості письменника тривалий час розвиваються паралельно, хоч у перегуці й взаємодоповнюваності. П'єси В.Винниченка тяжіють до багатогранності романів. Складні й незвичні за своєю жанрово-стильовою структурою, вони в найсуттєвіших рисах зберігають родову визначеність. Далеко не пориваючи з традиціями, зокрема й з традиціями нової драми, що вже склалася на той час в європейській літературі, Винниченко торує самобутній шлях у драматургії, самобутній і перспективний, навіть коли зважити на доробок таких його попередників як А.Стріндберг, М.Метерлінк, Г.Гауптман, А.Чехов, а в українській літературі – Леся Українка.

Очевидно, що нині ми вже не можемо сказати з такою категоричністю, як свого часу сказав Гр.Костюк, що “Винниченко як майстер слова абсолютно не вивчений”. Щодо драматургії, то слідом за театральними рецензіями і розвідками, присвяченими окремим п'єсам (до антракту в винниченкознавстві це зокрема статті А.Крушельницького, М.Вороного, Ю.Смолича, згодом Ю.Бойка-Блохіна, Л.Онишкевич-Залеської), починають з'являтися узагальнюючі праці. Маємо монографію Л.З.Мороз “Сто рівноцінних правд...”, праці Л.Дем'янівської, С.Михиди, інших дослідників.

Л.З.Мороз інтелектуалізм драматургії автора розглядає не як відділений від формальних пошуків зміст творів драматурга, а як невід'ємну ознаку його художнього стилю. Одначе її праця (про що пише сама дослідниця) – це переважно “перший підхід до осягнення комплексу

філософських ідей та проблем, над якими думав драматург”. Це досягнення логічно приводить до висновку про своєрідну взаємодію в стилістиці автора таких напрямів як натуралізм, символізм, імпресіонізм чи експресіонізм. Цей слушний висновок потребує суттєвого уточнення, поглиблення, конкретизації, підтвердження об’ємним художнім аналізом окремих творів. Говорячи, що з’ясування “параметрів художньої системи письменника” не є об’єктом її дослідження, авторка закликає до нових досліджень.

Мета і завдання спецкурсу – дати цілісну картину розвитку драматичного хисту письменника, його творчих пошуків і набутоків у цій царині, а відтак чіткіше з’ясувати роль і місце в українському і загальноєвропейському драматургічному процесі. Структура спецкурсу значною мірою визначається характером творчих пошуків Винниченка-драматурга, жанрово-стильовими особливостями його п’єс.

Студенти повинні знати основні драматичні твори В.Винниченка, вміти співвідносити їх з творчими пошуками письменника, з розвитком українського і загальноєвропейського літературного процесу, визначати особливості поетики драматургії автора.

Шляхи і тенденції розвитку української драматургії й театру

Народні джерела українського театру. Український театр і драматургія доби бароко. Становлення нового українського театру й драматургії (творчість провідних акторів – Л.Млотковська, М.Щепкін, К.Соленик та ін., драматургія І.Котляревського, Г.Квітки-Основ’яненка). Т.Шевченко і театр. Складні умови розвитку українського драматичного мистецтва у середині ХІХ ст. Театр корифеїв. Драматургія М.Кропивницького, М.Старицького, І.Карпенка-Карого. Драматургія І.Франка. Український театр початку ХХ ст. Значення драматургії В.Винниченка в його оновленні (постановки п’єс автора в Театрі Миколи Садовського в Києві, у Львівському театрі “Руська бесіда”, в Молодому театрі Леся Курбаса).

Драматизм життєвої і творчої долі В.Винниченка

Дитинство, формування світогляду. Відчуття суспільної несправедливості (пізніший запис про це у “Щоденнику”). Навчання в народній школі. Єлисаветградська гімназія. Юридичний факультет Київського університету. Революційна діяльність. В.Винниченко – один з лідерів Української національної революції. Державна діяльність. Осягнення гірких уроків часів державотворення в тритомній публіцистичній праці “Відродження нації”. Еміграція, короткотривале повернення в Україну. Безповоротна еміграція: Чехія, Німеччина, переїзд у 1925 р. до Парижа. Відкритий лист Сталіну і членам ВКП(б). Переїзд у 1934 р. в середземноморське селище Мужен.

Періодизація творчості письменника (рання творчість, період драми й соціально-психологічного роману, період драми й соціально-філософського роману...) Публіцистична спадщина митця. Значення його “Щоденника”.

Особливості розвитку європейської драми й театру кінця XIX – початку XX ст.

Модернізм у європейському мистецтві рубежа XIX – XX століть. Нова драма. Поняття про аристотелівську та неаристотелівську драматургію. Багатогранність раннього модернізму, розмаїття його течій (натуралізм, імпресіонізм, символізм, неоромантизм, експресіонізм...) Модерний дискурс в драматургії Еміля Золя, Генріка Ібсена, Моріса Метерлінка, Бернарда Шоу, Августа Стріндберга, Герхарта Гауптмана, Антона Чехова, інших драматургів.

Особливості утвердження й розвитку українського модернізму. Нові риси в реалістичній драматургії (Іван Карпенко-Карий, Михайло Старицький, Іван Франко). Нова українська драма (Леся Українка, Олександр Олесь, Степан Васильченко, Людмила Старицька-Черняхівська, Гнат Хоткевич, Антін Крушельницький та ін.) Зацікавленість В.Винниченка новими тенденціями в драматургії й театрі.

Драматизм ранньої прози В.Винниченка

Перші літературні спроби автора. Поява друком повісті “Сила і краса” (1902). Вихід у світ збірки “Краса і сила” (1907). Рання творчість В.Винниченка в оцінці І.Франка, Лесі Українки, М.Коцюбинського, М.Грушевського, інших письменників та літературознавців. Тематичні обрії, особливості поетики перших повістей та оповідань автора. Піднесення натуралістичної образної конкретики до обріїв символізму. Художній психологізм. Родовий і мистецький синкретизм новелістики письменника. Драматизм як стильова домінанта ранньої прози В.Винниченка. Оповідання “Антрепреньор Гаркун-Задунайський”, окреслення в ньому картин театрального життя, означення мистецьких зацікавленостей В.Винниченка. Рання проза В.Винниченка в сучасних дослідженнях. Вистава Київського театру І.Франка “Момент” за оповіданнями В.Винниченка.

Творчі пошуки В.Винниченка в жанрі інтелектуальної драми

Проголошене раннім модернізмом гасло “мистецтва для мистецтва” і тенденції інтелектуалізації й політизації художнього мислення у ХХ ст. Парадоксальність цієї ситуації. Утвердження інтелектуальної драми (драми-дискусії, драми ідей) у творчості Б.Шоу, Лесі Українки, інших драматургів. В.Винниченко як один з перших у європейській літературі творців інтелектуальної драми. Натуралістична конкретика образної мови як суттєвий аспект драматургічної поетики В.Винниченка. Елементи символізму й сюрреалізму в драмі “Дисгармонія” (1906). Переосмислення традицій “добротно скроєної п’єси”, значення еротичних мотивів у драмі “Щаблі життя” (1907). Передчуття тенденцій соціалістичного тоталітаризму, художня публіцистичність п’єси “Великий Молох” (1907). Незглибима символіка п’єси “Memento” (1909), її інтертекстуальні аспекти. Експериментальність як особливість художнього стилю Винниченка-драматурга. Наголос та ігровий стихії драматичної дії у п’єсах автора. Перші п’єси В.Винниченка в оцінці критики.

Переосмислення традицій народницької мелодрами (драми пристрастей) у п’єсі “Чужі люди”

Поява друком п'єси “Чужі люди” (1909). Тематична пов'язаність п'єси з ранніми повістями й оповіданнями автора. Натуралістичний характер образності, його вияв у мові персонажів. Принципи використання народних пісень. Закрученість інтриги. Зв'язок поетики твору з традиціями української мелодрами, відкинутими автором у попередніх п'єсах. Особливості жанру мелодрами. Принципи оновлення цього жанру у Винниченка. Створення жанру психологічної мелодрами.

На шляху синтезу інтелектуальної драми й мелодрами

Особливості розвитку драматичних жанрів в епоху реалізму й раннього модернізму. Типологія жанрів мелодрами й інтелектуальної драми. Їх поєднання як виразний вияв парадоксальності художньої мови В.Винниченка. Жанровий поліфонізм драматургії автора. Тематичні обрії, провідні особливості поетики п'єс “Базар” (1910), “Брехня” (1910), “Чорна Пантера і Білий Медвідь” (1911). Ономастична майстерність драматурга, явлена в цих п'єсах. Широка популярність, репертуарність інтелектуальних мелодрам В.Винниченка.

Художня філософічність драми “Брехня”

Своєрідність системи персонажів п'єси. Жанровий вимір п'єси-портрету. Постать Наталі Павлівни. Принципи зображення інших персонажів: Андрій Карпович, Антось, Іван Стратонович, Пульхера, Карпо Федорович, Дося, Саня. Художня ономастика п'єси, вигадлива семантика прізвиськ персонажів (Вогник, Хмара, солоний огірок тощо). Незглибима символіка образної системи твору. Символіка очікування, врахування досвіду М.Метерлінка, передчуття художніх осягнень С.Беккета... Літературознавчі трактування й сценічні втілення п'єси “Брехня”.

Сатира в драматургічній творчості В.Винниченка

Сатира в ранній прозі автора (оповідання й новели “Малорос-європеець”, “Уміркований та щирий”, “Антрепреньор Гаркун-Задунайський” та ін.) Сатиричні елементи в перших п'єсах письменника (“Дисгармонія”, “Щаблі життя”, “Великий Молох” та ін.) Спроба освоєння жанру сатиричної

комедії в п'єсі “Співочі товариства” (1911). Превалювання в п'єсі публіцистичних мотивів, актуальність її тематики. Сатира в багатогранній жанровій структурі п'єси “Натусь” (1912). Плідність освоєння жанру психологічної сатиричної комедії в п'єсі “Молода кров” (1913). Жанровий поліфонізм п'єси. Пародійність в її художній структурі. Перегук з п'єсами “Дай серцю волю – заведе в неволю” М.Кропивницького, “Не судилось” М.Старицького. Поєднання жанрових принципів сатиричної комедії й героїчної драми у п'єсі “Панна Мара” (1918). Сатирична комедія “Великий секрет” (1928).

Творчі пошуки автора в жанрі героїко-психологічної драми

Спроба освоєння жанру героїчної драми у п'єсі “Дочка жандарма” (1912). Превалювання внутрішніх конфліктів (“кривавих побоїщ в душі людини”) у п'єсах “Мохноноге” (1914) та “Пригвожені” (1915). Складність сценічної та літературної долі п'єси “Мохноноге”, історія її публікації. Жанровий поліфонізм п'єс “Мохноноге” і “Пригвожені”, особливості їх поетики, поєднання в них рис імпресіонізму та експресіонізму.

Художнє осягнення Української національної революції у п'єсі “Між двох сил” (1918)

В.Винниченко як один з лідерів Української національної революції, складні перипетії його державницької діяльності. Осмислення гірких уроків революції у тритомній історіософській праці “Відродження нації” (1920), тематичний перегук цієї праці з п'єсою “Між двох сил”. Розкриття трагічного пафосу революційних подій у п'єсі. Система персонажів твору, символічність постаті Софії Сліпченко, інших персонажів. Глибинний психологізм п'єси, взаємодія внутрішніх і зовнішніх конфліктів. Своєрідність композиції, стилю, жанру, інших аспектів поетики. Інтертекстуальні аспекти драми, відлуння в ній біблійних мотивів, образності М.Гоголя, Т.Шевченка, інших авторів. П'єса “Між двох сил” в осмисленні літературознавців (Ю.Бойко-Блохін, М.Жулинський, П.Кононенко, Л.Мороз, В.Чапленко та ін.)

Трагедійність Винниченкових п'єс еміграційного періоду

Особливості розвитку жанру трагедії у європейській літературі. Розвиток жанру трагедії у творчості В.Винниченка. Жанрові виміри трагедії у п'єсі “Між двох сил”. П'єса “Гріх” (1919) як зразок новочасної трагедії. Неординарність постаті Марії Ляшківської. Принципи драматургічного зображення героїні в п'єсі-портреті, розкриття її внутрішнього світу. Вишуканий лаконізм композиції п'єси, її незглибима символіка, тематична багатогранність. Постать Сталинського. Образ Криму в художній структурі п'єси. Літературознавчі, сценічні й кінематографічні версії твору.

Тематичне, жанрово-стильове новаторство драматурга у п'єсі “Закон” (1922). Своєрідність композиції, системи персонажів, багатогранність художньої символіки твору. Трагізм постаті Інни. Превалювання трагедійних аспектів у п'єсах “Пісня Ізраїля” (1912), “Над” (1928), “Пророк” (1930).

Художнє осягнення релігійних мотивів у п'єсі “Пророк”

Вигадливість та напруженість сюжету п'єси. Екзотика і фантастика в образній системі твору. Постать Кет – характерний для Винниченка образ неординарної жінки. Інші драматичні постаті п'єси, особливості її системи персонажів, своєрідність композиції. Жанрово-стильова багатогранність п'єси. Символічні виміри образної системи. Аспекти інтелектуальної драми. Передчуття художніх засобів театру абсурду. Актуальність та незглибимість художньої проблематики драми. П'єса “Пророк” в літературознавчих дослідженнях (Лариса Онишкевич, Василь Чапленко, Лесь Танюк, Світлана Кочерга та ін.)

Драматургія В.Винниченка в контексті його загальних творчих пошуків

Зв'язок перших п'єс автора з його ранньою прозою. Тематичні перегуки драм з повістями й романами: “Голота” – “Чужі люди”, “Чесність з собою” – “Щаблі життя”, “Записки Кирпатого Мефістофеля” – “Memento”... Драматизм соціально-філософських романів автора (“Сонячна машина”, “Лепрозорій”, “Слово за тобою, Сталіне!” та ін.), особливості їх проблематики. П'єси В.Винниченка й публіцистична спадщина письменника.

Питання драматургії й театру в “Щоденнику”. Спільні риси художнього стилю В.Винниченка, явлені в його драматургії та малярських роботах.

Художній світ Винниченка-драматурга

Провідні теми й мотиви драматургії автора. Натуралістична точність образної фактури його п'єс, явлена зокрема в мові персонажів. Піднесення її до символістської таємничості за допомогою засобів імпресіонізму, експресіонізму, сюрреалізму, театру абсурду. Художня філософічність драматургічного стилю В.Винниченка. Особливості структури конфлікту, системи персонажів, інших аспектів композиції драм автора. Родовий та мистецький синкретизм художньої мови драматурга. Жанрова специфіка драматургії В.Винниченка.

Драматургія В.Винниченка в літературознавчих дослідженнях

Бібліографічна винниченкіана, значення анотованої бібліографії В.Стельмашенка. Драматургія автора в дослідженнях М.Сріблянського, М.Євшана, А.Крушельницького, Г.Хоткевича, інших критиків початку ХХ ст. Оцінка Винниченкової творчості, зокрема драматургічної, С.Єфремовим. Статті М.Вороного. Питання драматургії у винниченкознавстві 20-х років ХХ ст. Значення діяльності Винниченківської комісії УВАН у США, зокрема в галузі вивчення драматургії письменника. Гр.Костюк про драматургію автора. Праці Л.Мороз, М.Жулинського, Л.Дем'янівської, М.Кудрявцева, В.Панченка, Т.Свербилової, С.Хороба, С.Михиди та інших сучасних дослідників драматургії В.Винниченка. Актуальні проблеми сучасного винниченкознавства.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. За редакцією Марії Зубрицької. – Львів, 1996.
2. Арістотель. Поетика. – К., 1967.
3. Винниченко // Українка Леся. Твори: У 12 т. – Т. 12: Статті. – К., 1930. Це перша публікація великої статті про ранню прозу В.Винниченка, яку Леся Українка писала російською мовою ймовірно 1905 року. Див. також: Історія української літературної критики та літературознавства. Хрестоматія: У 3 кн. – Кн 2. – К., 1998. – С. 319-337.
4. Винниченко В. Великий секрет: Комедія на 4 дії. – Харків, 1928.
5. Винниченко В. Краса і сила: Повісті та оповідання. – К., 1989.

6. Винниченко В. Між двох сил: Драма на чотири дії. – К., 1998.
7. Винниченко В. Мохноное: П'єса в 5-ти действиях (Авторский перевод с укр.) // Вежа. – 1996. – № 4 – 5. – С. 3 – 30; 1997. – № 6 – 7. – С. 23 – 66.
8. Винниченко В. Твори: У 24 т. – Т. 15 – Видання друге. – К., 1929.
9. Винниченко В. Щоденник. – Т. 1. – Едмонтон – Нью-Йорк, 1980; Т. 2. – Едмонтон – Нью-Йорк, 1983.
10. Винниченко В. Memento: П'єса на 4 розділи // Літературно-науковий вісник. – 1909. – Кн. 2. – С. 241-303.
11. Винниченко В. Базар: П'єса на 4 розділи // Літературно-науковий вісник. – 1910. – Кн. 2. – С. 241 – 293.
12. Винниченко В. Брехня: П'єса на 3 дії // Літературно-науковий вісник. – 1910. – Кн. 10. – С. 3 – 57.
13. Винниченко В. Великий Молох: П'єса на 3 розділи // Літературно-науковий вісник. – 1907. – Кн. 7; 8 – 9. – С. 1-24, 213-263. Того ж року п'єса вийшла окремих виданням: Винниченко В. Великий Молох. – К., 1907.
14. Винниченко В. Вибрані п'єси. – К., 1991.
15. Винниченко В. Гріх: Драма на 3 дії. – Прага, 1920.
16. Винниченко В. Дисгармонія: Драматичні картини на 4 дії // Вільна Україна [С.-Петербург]. – 1906. – Кн. 5-6; Винниченко В. Дисгармонія: Драматичні картини на 4 дії. – К., 1907.
17. Винниченко В. Дочка жандарма // Червоний прапор [Львів]. – 1912. – № 11.
18. Винниченко В. Закон: П'єса в 4-х действиях. Перевод с украинского. – Берлин, 1922.
19. Винниченко В. Закон: П'єса на 4 дії. – Прага, 1923.
20. Винниченко В. Краса і сила: Повісті та оповідання. – К., 1989.
21. Винниченко В. Між двох сил: Драма на 4 дії. – К., 1919. П. Кононенко вказує, очевидно, на ще одне видання: Винниченко В. Між двох сил. – К. – Відень, 1919; див.: Винниченко В. Між двох сил. – К., 1998. В Україні п'єса стала відома переважно після публікації в журналі “Вітчизна” (1991. – № 2. – С. 20 – 60).
22. Винниченко В. Молода кров: Комедія на 4 дії // Дзвін. – 1913. – № 7 – 8.
23. Винниченко В. Над: П'єса на 4 дії. – Харків, 1929.
24. Винниченко В. Натусь: П'єса на 4 дії // Літературно-науковий вісник. – 1912. – Кн. 12. – С. 403 – 450.
25. Винниченко В. П р о р о к та невидані оповідання. – Нью-Йорк, 1960. В Україні драма опублікована пізніше: Винниченко В. Пророк: П'єса на 4 дії й 8 картин // Вітчизна. – 1992. – № 4. – С. 15 – 52.
26. Винниченко В. Панна Мара: Комедія на 4 дії // Літературно-науковий вісник. – 1918. – Кн. 2–3. – С. 118 – 179; Винниченко В. Панна Мара: Комедія на 4 дії. – К., 1918.
27. Винниченко В. Пісня Ізраїля (Кол-Нідре): П'єса на 4 дії. – Харків, 1930.

28. Винниченко В. Пригвожені: П'єса на 4 дії // Промінь [Москва]. – 1916. – № 2 – 4. – С. 1 – 10; 1917. -- № 5 – 6. – С. 1 – 11; № 7 – 8. – С. 1 – 14.
29. Винниченко В. Співочі товариства: П'єса на 4 дії // Літературно-науковий вісник. – 1911. – Кн.1. – С. 4 – 56.
30. Винниченко В. Чорна Пантера і Білий Медвідь: П'єса на 4 дії // Літературно-науковий вісник. – 1911. – Кн. 6. – С. 385 – 431.
31. Винниченко В. Чужі люди: П'єса на 5 розділів // Літературно-науковий вісник. – 1909. – Кн. 10. – С. 3 – 71.
32. Винниченко В. Щаблі життя: П'єса на 4 розділи // Дзвін: Збірник І. – К., 1907. – С. 9 – 152.
33. Вороний М. В путях брехні. – Рада. – 1911. – 8, 11, 12 липня. Див. також: Вороний Микола. Театр і драма: Збірка статей. – К., 1989. – С. 168 – 190.
34. Гнідан О.Д., Дем'янівська Л.С. Володимир Винниченко. – К., 1996.
35. Гуменюк В. Сила краси: Проблеми поетики драматургії Володимира Винниченка. – Сімферополь, 2001.
36. Гундорова Т. Проявлення Слова: Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Львів, 1997.
37. Жулинский М. Художник, распятый на кресте политики: Судьба Владимира Винниченко // Дружба народов. – 1989. – № 12. – С. 147 – 160.
38. Жулинський М. Володимир Винниченко // Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. – Кн. 1: Перша половина ХХ століття. – К., 1998. – С. 254-255; Сербилова Т. Драматургія. – Там же. – С. 376-381.
39. Жулинський М. Драматичні парадокси долі або Хто такий В.Винниченко // Український театр. – 1990. – № 1. – С. 23 – 24.
40. Жулинський М. Його пером водила сама історія: Історичні передумови появи драми “Між двох сил” Володимира Винниченка // Вітчизна. – 1991. – № 2. – С. 60-63.
41. Костюк Гр. Володимир Винниченко та його доба: Дослідження, критика, полеміка. – Нью-Йорк, 1980.
42. Лепкий Б. Начерк історії української літератури... – Мюнхен, 1991.
43. Літературознавчі студії. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2001.
44. Михида С. Слідами його експериментів: змістові домінанти та поетика конфлікту в драматургії В.Винниченка. – Кіровоград, 2002.
45. Мороз Л.З. “Сто рівноцінних правд”: Парадокси драматургії В.Винниченка. – К., 1994.
46. Панченко В. Будинок з химерами: Творчість Володимира Винниченка 1900-1920 р.р. у європейському літературному контексті. – Кіровоград, 1998.
47. Поетика / Відп. ред. В.С. Брюховецький. – К., 1992.
48. Стельмашенко Вадим. Володимир Винниченко: Анотована бібліографія. – Едмонтон, 1989.
49. Ткаченко А. Мистецтво слова: Вступ до літературознавства. – К., 1998.
50. Франко Іван. Новини нашої літератури. Володимир Винниченко. Краса і сила. Видавництво “Вік” у Києві, 1906 // Літературно-науковий вісник. – 1907. – Т. 38. – Кн. 4. – С. 139 – 141.

Додат кова

1. Адмони В.Г. Генрик Ибсен: Очерк творчества. – Москва, 1989.
2. Андреев Л.Г. Импрессионизм. – Москва, 1980.
3. Аникст А. Теория драмы на Западе во второй половине XIX века. – Москва, 1988. – С. 225.
4. Антонович Д. Триста років українського театру: 1619-1919. – Прага, 1925.
5. Бахтин М. Эстетика словесного творчества. – Москва, 1986.
6. Бахтин М.М. Проблемы поэтики Достоевского. – Москва, 1963.
7. Бердников Г. Избранные работы: В 2 т. – Москва, 1986.

8. Бойко-Блохін Ю. Драма “Між двох сил” В.Винниченка як відображення української національної революції // Слово: Збірник 3. – Нью-Йорк, 1968. – С. 331 – 343. Див. також: Слово і час. – 1992. – № 7. – С. 17-24.
9. Борисова Л.М. Художественная специфика русской драмы конца XIX – начала XX века. – К., 1988.
10. Брехт Бертольт. Про мистецтво театру. – К., 1977; Чирков О.С. Бертольт Брехт: Життя і творчість. – К., 1981.
11. Винниченко В. Відродження нації: Історія української революції: У 3 частинах. – К. – Відень, 1920. Репринтне відтворення – К., 1990.
12. Винниченко В. Політичні листи. – К., – Відень, 1920.
13. Винниченко В. Спостереження непрофесіонала: Марксизм і мистецтво // Дзвін. – 1913. – № 12. – С. 477.
14. Винниченко В. Українська державність. – Відень – К., 1920. – С. 31 – 32.
15. Волицька Ірина. Театральна юність Леся Курбаса. – Львів, 1995. – С. 139.
16. Гегель Георг Вильгельм Фридрих. Естетика: В 4 т. – Москва, 1971.
17. Гейзінга Йоган. Homo ludens. – К., 1994.
18. Грабович Гр. До історії української літератури: Дослідження, есе, полеміка. – К., 1997.
19. Гуменюк В. Над сторінками Лесі Українки: Статті, дослідження. – Сімферополь, 1999.
20. Гуменюк В. Контрасти та нюанси: Статті про творчість Володимира Винниченка. – Сімферополь, 1999.
21. Гундорова Т.І. Початок XX ст.: загальні тенденції художнього розвитку // Історія української літератури XX століття: У 2 кн, 3 част. – Кн. 1: 1910-1930-ті роки. – К., 1993.
22. Гундорова Т.І. Реалізм і неоромантизм в українській літературі початку XX ст. // Проблеми історії та теорії реалізму української літератури XIX – початку XX ст. – К., 1991. – С. 168 – 171.
23. Данилов С.С. Очерки по истории русского драматического театра. – Москва – Ленинград, 1948.
24. Денисюк І.О. Розвиток української малої прози XIX – поч. XX ст. – Львів, 1999.
25. Дзевєрін І. Про В.Винниченка та його ранню прозу // Винниченко Володимир. Краса і сила: Повісті та оповідання. – К., 1989.
26. Дінглі Джим. П’єса Володимира Винниченка “Між двох сил”: погляд стороннього // Винниченко В. Між двох сил. – К., 1998.
27. Євшан М. В.Винниченко (В.Деде): Молода кров... // Українська хата. – 1913. – № 11. – С. 163 – 170.
28. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. – К., 1998.
29. Єфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995.
30. Єфремов С. Літературний намул // Рада. – 1908. – 7, 8, 11, 12, 14, 17 березня; Єфремов С. Гнучка чесність // Рада. – 1909. – 26, 27 березня.
31. Затонский Д. Художественные ориентиры XX века. – Москва, 1988.
32. Зінчук С. Володимир Винниченко – майстер малої прози // Актуальні проблеми сучасного літературознавства і мовознавства: Зб. наукових праць. – К., 1991.
33. Івашків В. Українська романтична драма 30-80-х років XIX ст.. – К., 1990.
34. Ільницький М. Краси свічадо // Розсипані перли: Поети “Молодої Музи”. – К., 1991.
35. Карягин А.А. Драма как эстетическая проблема. – Москва, 1971.

36. Качуровський І. Про деякі технічні засоби Винниченкової прози // Сучасність. – 1997. – № 1.
37. Качуровський І. Функція краєвиду в прозі Володимира Винниченка // Слово: Збірник 9. – Едмонтон, 1981. – С. 181 – 182.
38. Кисіль О. Український театр. – К., 1925.
39. Клочек Г.Д. Так що ж таке поетика? // Поетика. – К., 1992.
40. Кононенко П. Твір геніального синтезу і провидіння // Винниченко В. Між двох сил. – К., 1998.
41. Корнієнко Неллі. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. – К., 1998.
42. Костенко Ліна. Геній в умовах заблокованої культури // Літературна Україна. – 1991. – 26 вер.; передрук – Дивослово. – 2001. – № 2.
43. Костюк Гр. Світ Винниченкових образів та ідей // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 3 кн. (4-а додаткова). – Кн. І. – К., 1994.
44. Кочерга Світлана. Mythos ex machina: До проблеми відчуження віри у п'єсі В.Винниченка "Пророк" // Винниченко і сучасність: Збірник наукових праць. – Сімферополь, 2000.
45. Красильникова Ольга. Драматургія В.Винниченка у сценографічній інтерпретації М.Бойчука // Слово і час. – 1996. – № 7.
46. Крушельницький А. Життєва дисгармонія й гармонія // Літературно-науковий вісник. – 1907. – Т. 40. – Кн. 10.
47. Крушельницький А. Літературно-критичні нариси. – Станіслав, 1908.
48. Кудрявцев М. Драма ідей в українській новітній літературі ХХ ст. – Кам'янець-Подільський, 1997.
49. Кудрявцев М. Ідейний спектр Винниченкової драми "Пророк" // Слово і час. – 1998. – № 12. – С. 56 – 59.
50. Курбас Лесь. Березіль: Із творчої спадщини. – К., 1988.
51. Кургинян М. Драма // Теория литературы: Основные проблемы в историческом освещении. Роды и жанры. – Москва, 1964.
52. Лосев А. Исторический смысл эстетического мировоззрения Рихарда Вагнера // Вагнер Рихард. Избранные работы. – Москва, 1978. – С. 27-30.
53. Лукаш Г. Взаємодія української та російської онімної лексики в мові творів В.К.Винниченка // Літературна ономастика української та російської мов: взаємодія, взаємозв'язки. – К., 1992. – С. 125.
54. Маланюк Є. Молода кров: п'єса на 4 дії Володимира Винниченка // Український сурмач [Щипіорно-Каліш]. – 1922 – 23 лист. (№ 40).
55. Марків Р. Пісня у тексті й підтексті прози Винниченка // Винниченко і сучасність: Зб. наукових праць. – Сімферополь, 2000.
56. Марко В. Драма В.Винниченка "Пророк": Основні проблеми й колізії // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В.Винниченка: Випуск 27. – Кіровоград, 2000.
57. Марков П. Полевицкая: "Черная пантера" // Театр и музыка. – 1923. – № 28. Див. також: Марков П. О театре: В 4 т. – Т. 3: Дневник театрального критика. – Москва, 1976. – С. 121 – 125.
58. Мейерхольд В.Э. Статьи. Письма. Речи. Беседы: В 2 частях. – Часть 1. – Москва, 1968.
59. Михайлин І. Жанр трагедії в українській радянській драматургії: питання історії й теорії. – Харків, 1989.

60. Михида С. Технологія “лабораторного” аналізу в драматургії В.Винниченка // Наукові записки кафедри української літератури: Випуск 1. – Кіровоград, 1995. – С. 52-71; Михида С. Конфлікт у драматургії В.Винниченка: змістові акценти і поетика. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – К., 1997.

61. Михида С. “Воно живе в кожному з нас...”: Про п’єсу В.Винниченка, яка вважалась загубленою // Вежа [Кіровоград]. – 1996. -- № 4 – 5. – С. 4 – 8.

62. Мова Володимира Винниченка // Чапленко Василь. Історія нової української літературної мови (XVII ст. – 1933 р.) – Нью-Йорк, 1970.

63. Мольнар М. Забутий письменник?: Кілька думок про письменницьку долю В.Винниченка // Винниченко В. Оповідання. – Братіслава – Пряшів, 1968.

64. Мороз Л.З. Драматургія Володимира Винниченка: Ідейно-мистецьке експериментаторство на тлі “нової драми” кінця XIX – початку XX століть. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук. – К., 1997.

65. Мороз Лариса. Про символізм в українській драматургії // Сучасність. – 1993. – № 4.

66. Наливайко Д.С. Искусство: направления, течения, стили. – К., 1985.

67. Онишкевич Лариса. “Пророк” – остання драма Володимира Винниченка // Слово: Збірник 5. – Едмонтон, 1973. – С. 194-204.

68. Онишкевич Лариса. Драматургія української діаспори // Близнята ще зустрінуться: Антологія драматургії української діаспори. – К. – Львів, 1997.

69. Павличко Соломія. Дискурс модернізму в українській літературі. – К., 1997; перевидання – К., 1999.

70. Паперний З. “Вопреки всем правилам...”: Пьесы и водевили Чехова. – Москва, 1982.

71. Паскевич Н. Внутрішні контактні зв’язки В.Винниченка-драматурга з С.Пшибишевським // Слово і час. – 2000. – № 7. – С. 56-58.

72. Паскевич Н. Особливості та структура художнього конфлікту у драматургії Августа Стрінберга та Володимира Винниченка // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету: Випуск 5. – Тернопіль, 1999.

73. Паскевич Н. Специфіка та структура конфлікту драматургії Володимира Винниченка в контексті “нової драми” кінця XIX – початку XX століття. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – К., 2000.

74. Перлін Є. Драматургія В.Винниченка // Життя й революція. – 1930. – № 6.

75. Погорілий С. Неопубліковані романи Володимира Винниченка. – Нью-Йорк, 1981.

76. Поетика // Літературознавчий словник-довідник. – К., 1997. – С. 557-558.

77. Пропп В. Морфологія сказки. – Ленинград, 1928.

78. Радишевський Р.П. Іскри єднання: До питання про інтернаціональні мотиви творчості Лесі Українки. – К., 1983.

79. Ревуцький В. Еміграційна драматургія В.Винниченка // Сучасність. – 1971. -- № 12. – С. 44.

80. Річицький А. Володимир Винниченко в літературі й політиці: Збірка статей. – Харків, 1928.

81. Рубчак Б. Пробний лет: Тло до книги // Розсипані перли: Поети “Молодої Музи”. – К., 1991.

82. Рудницький Л. П’єси В.Винниченка на німецькій сцені // Український театр. 1990. – № 1.

83. Рудницький М. Від Мирного до Хвильового. – Львів, 1936.

84. Рулін П. Український драматичний театр за п’ятнадцять років Жовтня // Життя й революція [Київ]. – 1932. – № 11-12.

85. Свербилова Т. Драматургія // Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. – Кн. 1. – К., 1998.
86. Свербілова Тетяна. Персонажі Винниченкових п'єс – кати чи жертви? // Слово і час. – 1993. – № 5.
87. Свенціцький І. Винниченко: Спроба літературної характеристики. – Львів, 1920.
88. Семенюк Г. Українська драматургія 20-х років: Нове осмислення... – К., 1993.
89. Сиваченко Галина. “Сонаячна машина” В.Винниченка в магічному колі експресіонізму // Слово і час. – 1998. – № 1. – С. 65-71.
90. Сиваченко Галина. Винниченків “Будинок з химерами” // Слово і час. – 1999. – № 6.
91. Сірій Ю. В.Винниченко: Молода кров... // Літературно-науковий вісник. – 1913. – Кн. 11.
92. Скуратівський В. Французька драма в нашому столітті // Французька п'єса ХХ століття: театральний авангард. – К., 1993.
93. Слабошпицький М. Письменник світового масштабу: Штрихи до портрета Володимира Винниченка // Українська мова і література в школі. – 1991. – № 2.
94. Смолич Ю. Нові п'єси В.Винниченка (“Над”, “Великий секрет”, “Кол-Нидре”) // Українське літературознавство: Випуск 57. – Львів, 1993. – С. 118 – 133. Передрук першопублікації з журналу “Критика” (1929, № 4).
95. Соколов А. Теория стиля. – Москва, 1968.
96. Сріблянський М. Літературна хвиля: Погляд на українську літературу за р. 1912 // Українська хата. – 1913. – № 1.
97. Сріблянський М. На сучасні теми // Українська хата. – 1911. – № 3.
98. Сріблянський М. Співочі товариства // Українська хата. – 1911. – № 5 - 6.
99. Струк Данило Гусар. Винниченкова моральна лябораторія // Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 3 кн. (4-а додаткова). – Кн І. – К., 1994. – С. 378 – 379.
100. Сухих И.Н. Проблемы поэтики А.П.Чехова. – Ленинград, 1987.
101. Танюк Лесь. До проблеми української “пророчої” п'єси // Сучасність. – 1992. – № 2. – С. 133 – 134.
102. Ткаченко А. Між хаосом і космосом або у передчутті неоструктуралізму // Слово і час. – 2000. – № 2.
103. Трофименко К. Біографія автора та літературного героя в драматургії В.Винниченка // Молода нація: Альманах 5. – К., 1997. – С. 12 – 17.
104. Уэллек Р. и Уоррен О. Теория литературы. – Москва, 1978.
105. Хализев В.Е. Драма // Введение в литературоведение. – Москва, 1999.
106. Хархун В. Володимир Винниченко і Станіслав Пшибишевський: “Нове мистецтво” // Українська філологія: школи, постаті, проблеми. Зб. наукових праць міжнародної конференції, присвяченої 150-річчю від дня заснування кафедри української словесності у Львівському університеті: У 2 ч. – Ч. І. – Львів, 1999. – С. 665-674.
107. Хороб С. Експресіонізм та символізм у новітній українській драмі // Українське літературознавство: Випуск 61. – Львів, 1995.
108. Хороб С. Експресіонізм у п'єсах В.Винниченка і М.Куліша // Винниченко і сучасність: Збірник наукових праць. – Сімферополь, 2000.

109. Хоткевич Гнат. Літературні вражіння // Літературно-науковий вісник. – 1908. – Т. 42. – Кн. 4.
110. Хоткевич Гнат. Літературні вражіння: За минулий рік // Літературно-науковий вісник. – 1909. – Т. 45. – Кн. 2.
111. Чапленко В. Про Винниченкову п'єсу “Пророк” і дещо інше // Нові дні Торонто. – 1966. -- № 193 (лютий).
112. Чапленко В. З історії українського письменства. – Нью-Йорк, 1984.
113. Черненко О. Експресіонізм у творчості Василя Стефаника. – К., 1989.
114. Чирков О.С. Бертольт Брехт: Життя і творчість. – К., 1981.
115. Чопик Р. Комплекс бешкетника у драматургії життя В.Винниченка // Молода нація: Альманах 5. – К., 1997.
116. Чопик Р. Переступний вік: Українське письменство на зламі ХІХ – ХХ ст. – Львів – Івано-Франківськ, 1998.
117. Шах-Азизова Т.Т. Чехов и западноевропейская драма его времени. – Москва, 1966.
118. Шерех Ю. Шоста симфонія Миколи Куліша // Куліш Микола. Твори: В 2 т. – Т. 2. – К., 1990. – С. 326–339.
119. Шкунаева И.Д. Бельгийская драма от Метерлинка до наших дней. – Москва, 1973.
120. Эткинд Е.Г. Метерлинк // История западноевропейского театра: В 8 т. – Т. 5. – Москва, 1970. – С. 137.
121. Эфрос А. Продолжение театрального рассказа. – Москва, 1985.
122. Юськів Марія. Родовий синкретизм в стилістиці драми В.Винниченка “Пісня Ізраїля” // Винниченко і сучасність: Зб. наукових праць. – Сімферополь, 2000.
123. Якимович Т. Молодой Золя: Эстетика и творчество. – К., 1971.
124. Ярхо В. Драматургия Эсхила и некоторые проблемы древнегреческой трагедии. – Москва, 1978.
125. Ярхо В. У истоков европейской комедии. – Москва, 1979.
126. Alienus. Нова драма: З приводу постановки “Брехні” В.Винниченка трупю М.К.Садовського // Українська хата. – 1911. – № 3.
127. Bentley Eric. The Life of the Drama. – New York, 1967. Див. також: Бентли Эрик. Жизнь драмы. – Москва, 1978.
128. Bodart R. Maurice Maeterlink. – Paris, 1962.
129. Craig E.G. On the Art of the Theatre – London, 1958. Див. також: Крег Едвард Гордон. Про мистецтво театру. – К., 1974.
130. Eustachiewicz Lesław. Dramat europejski w latach 1887-1918. – Warszawa, 1993. – S. 167.
131. Horbač Oleksa. Das ukrainisch-russische Sprachgemisch [Surzyk] und seine stilistische Funktion im Werk von Volodymyr Vynnyčenko und Oleksander Kornijčuk // Slavistische Studien zum X Internationalen Slavistenkongress in Sofia. – Köln-Wien, 1988. – S. 26 – 41.
132. Hutnikiewicz Artur. Młoda Polska. – Warszawa, 1997.
133. Lagercrantz Olof. August Strindberg. – Warszawa, 1988. – S. 266.
134. Łepkyj Bohdan. Zarys literatury Ukraińskiej. – Warszawa – Kraków, 1930. – S. 265.
135. Misiewicz Janusz. Idee i struktury literatury XIX wieku. – Lublin, 1996.
136. Peyre Henri. Qu'est que le symbolisme? – Paris, 1974.
137. Podraza-Kwiatkowska M. Literatura Młodej Polski. – Warszawa, 1997.
138. Przybyszewski Stanisław. O dramacie i scenie. – Warszawa, 1905
139. Shaw B. The Quintessence of Ibsenism. – London, 1926. Вперше ця теоретико-публіцистична праця Б.Шоу вийшла в 1913 році окремою книгою, в основі якої була лекція, прочитана в 1890.

